

ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ: ЧЛЕН 12 ОТ ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЯ

**Сборник с документи по
Конвенцията на Съвета на
Европа за превенция и борба с
насилието над жени и
домашното насилие**

**animus
association
foundation**

*Този документ е преведен от фондация
"Асоциация Анимус" с финансовата подкрепа на
Съвета на Европа*

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ: ЧЛЕН 12 ОТ ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЯ

**Сборник с документи по Конвенцията на
Съвета на Европа за превенция и борба с
насилието над жени и домашното
насилие**

Изготвено от

Мариан Хестър

Председател по въпросите на насилието между
половете и международната политика,
Колеж по публична политика, Университет на
Бристол (Великобритания)

и

Сара-Джейн Лили

Асоцииран изследовател
Университет на Бристол (Великобритания)

Съвета на Европа

Френско издание:
*Prévention de la violence
à l'égard des femmes :*
Article 12 de la Convention d'Istanbul

*Мненията, изразени в тази работа, са
отговорност на авторите и не
отразяват непременно официалната
политика на Съвета на Европа.*

Всички искания относно
възпроизвеждането или превода на
целия документ или на част от него
следва да бъдат адресирани до
Дирекцията по комуникациите(F-67075
Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Всяка друга кореспонденция, свързана с
този документ, следва да бъде
адресирана до отдел "Равенство" на
Генерална дирекция "Демокрация".

Всички линкове, посочени в този
документ, са били последно
посетени на 04.04.2014 г

Корица и оформление:
SPDP, Council of Europe

© Съвета на Европа, Септември 2014
Отпечатано в Съвета на Европа

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ	5
ОБХВАТ НА ЧЛЕН 12	6
ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ	9
Теоретични модели за разбиране на превенцията на насилие над жени	9
Преглед на превенционните мерки, предприети в страните членки на Съвета на Европа	12
Доказателствена база	13
АДРЕСИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА ПО ЧЛЕН 12	14
Предизвикване на половите стереотипи	14
Достигане до уязвимите групи	26
Въвличане на мъжете и момчетата	31
Овластяване на жените	37
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	41
ЧЕКЛИСТ	42
КЛЮЧОВИ РЕСУРСИ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА	44
БИБЛИОГРАФИЯ	47

Въведение

Превенцията е основен елемент от координираните истратегически действия за прекратяване на насилието над жени и трябва да се прилага успоредно с адекватното и ефективно пре-доставяне на услуги, защита и наказателно преследване.

Сферата на превенцията е един от четирите основни стълба на цялостния подход към справяне с насилието над жени, който е в основата на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (наричана по-долу Истанбулската конвенция). Мерките за превенция са особено истратегически за създаване на дългосрочна визия за прекратяване на насилието над жени, тъй като те имат за цел да постигнат дълбоки промени в нагласите и, в крайна сметка, в поведението. Никакви интервенции за намаляване на насилието, основано на пола, не могат да бъдат ефективни без промяна в нагласите. Истанбулската конвенция излага тази дългосрочна визия и като основен принцип за всички превантивни мерки изисква страните да насърчават промени в социалните и културни модели на поведение на жените и мъжете с оглед премахването на предразсъдъците, обичаите и практиките, коренящи се в негативни полови стереотипи.

Целта на този доклад е да предложи на създателите на политики и практиките теоретична рамка, както и практически примери за това как цялостните превантивни мерки могат да допринесат за намаляване на насилието над жени. Той завършва с препоръки към създателите на политики и други, които желаят да приложат ефективни превантивни мерки, които работят за преодоляване на половите стереотипи, за включване на мъжете и момчетата, за адресиране на потребностите на уязвимите групи и за овластяване на жените така, както се предвижда от член 12 от Истанбулската конвенция.

Обхват на член 12

Твърдо основана на разбирането, че неравенството между половете е причина и следствие от насилието над жени, Истанбулската конвенция посвещава цяла глава на превенцията, която предвижда мерки за възпиране на насилието над жени чрез постигане на по-голямо равенство между половете. Това означава да се признае полово обусловения характер на насилието над жени като вкоренен в дисбаланс на властта и неравенството между жените и мъжете. Това означава също така да се работи за предотвратяване на континуум от форми на насилие над жени, включително физическо насилие, сексуално и психологическо насилие, преследване, сексуален тормоз, генитално осакатяване, принудителен брак, принудителен аборт и принудителна стерилизация. Освен това държавите страни по Истанбулската конвенция имат възможност да прилагат конвенцията по отношение на всички жертви на домашно насилие и в случай, че решат да го направят, могат да вземат под внимание специфични фактори, свързани с домашното насилие над деца или възрастни хора, и да приемат адекватни мерки за неговата превенция.

Член 12 съдържа общото задължение за предотвратяване на насилието над жени и се следва от членове 13 и 16, които разписват това задължение в повече специфика, призовавайки към детайлни превантивни мерки в областта на повишаването на осведомеността, образованието, обучението и програмите за извършители.

Член 12 – Общи задължения

1. Страните предприемат необходимите мерки за насърчаване на промени в социалните и културни модели на поведение на жените и мъжете с цел изкореняване на предразсъдъци, обичаи, традиции и всякакви други практики, основани на идеята за малоценност на жените или на стереотипни роли за жените и мъжете.
2. Страните предприемат необходимите законодателни и други мерки за предотвратяване на всички обхванати от настоящата Конвенция форми на насилие от страна на физически или юридически лица.
3. Всички мерки, предприети в съответствие с настоящата глава, следва да отчитат и разглеждат специалните нужди на лица, изпаднали в положение на уязвимост поради определени обстоятелства, и да поставят в основата си човешките права на всички жертви.
4. Страните предприемат необходимите мерки за насърчаване на всички членове на обществото, по-специално на мъжете и момчетата, активно да допринасят за предотвратяване на всички форми на насилие, обхванати от настоящата Конвенция.
5. Страните гарантират, че позоваванията на култура, обичаи, религия, традиция или така наречената „чест“ няма да бъдат приемани като основания за актовете на насилие, обхванати от настоящата Конвенция.
6. Страните предприемат необходимите мерки за подкрепа на програми и дейности за овластяване на жените.

Целта на член 12 е да достигне до сърцата и умовете на индивидите, за да провокира промени в мисленето, нагласите и вярванията относно жените, тяхната роля и статус в обществото, тяхната сексуалност и тяхната лична инициативност. Крайната цел е да се променя поведението на мъжете и на жените, на момчета и момичета, което понастоящем е прекалено често повлияно от предразсъдъци, полови стереотипи или полово повлияни обичаи и традиции, а това подпомага поддържането и оправдаването на насилието над жени (чл. 12, параграфи 1 и 2).

Обяснителният доклад към Истанбулската конвенция допълнително разяснява в детайли както означава това. По-конкретно, той конкретизира, че всички превантивни мерки трябва да адресират и

да вземат под внимание специфичната ситуация и потребностите на уязвимите хора¹ (чл. 12, параграф 3). Това означава, че подходите за създаване на политики, насочени към дългосрочна превенция на всички форми на насилие над жени, трябва да намерят начини за повишаване на осведомеността за това колко много жени с увреждания, злоупотребяващи с вещества, проститутки, лица от национални или етнически малцинства, мигранти – включително мигранти и бежанци без документи, гей мъже, лесбийки, бисексуални и транссексуални лица, както и ХИВ-позитивни лица, бездомни хора, деца и възрастни хора, бременни жени, но също и лица, живеещи в селски или отдалечени райони, са засегнати от насилие и колко е важно да се противодейства на стереотипите и предразсъдъците сред мнозинството от населението.

Разпознавайки потенциала за включване на мъжете и момчетата в усилията за предотвратяване на насилието над жени чрез промяна на отношението към половите роли, стереотипите и приетото поведение, член 12, параграф 4 изисква държавите страни по конвенцията да насърчават всички членове на обществото, но особено мъжете и момчетата, да играят активна роля в предотвратяването на насилието над жени – като действат като модели за подражание, агенти на промяната или просто водейки чрез личен пример.

В съответствие със заявената цел на Конвенцията за промяна на нагласите и убежденията по отношение на жените, член 12, параграф 5 гарантира, че престъпленията срещу жени се считат за престъпления, независимо от намерението, стоящо зад тях. Културата, обичаите, религията, традицията или така наречената чест няма да се считат за оправдание за каквито и да е актове на насилие над жени.

Следвайки допускането, че насилието над жени е причина и следствие от половото неравенство, параграф 6 на член 12 изисква специфични дейности или програми за овластяване на жените с цел да се намали тяхната уязвимост към насилие чрез постигане на повече равенство във всички сфери, включително политическо и икономическо овластяване.

1. В целия документ терминът "уязвими групи" се използва за обозначаване на "лица, станали уязвими поради особени обстоятелства", по смисъла на чл.12, ал.3. Това се прави в интерес на краткостта и използването на термина "уязвими групи" или "уязвими хора" не трябва да се тълкува в смисъл, че авторите на статията или Съветът на Европа считат определени групи за уязвими по своята същност. Източниците на уязвимост по-скоро се намират в социалните, икономическите и културните процеси и неравенствата, които се променят и изместват с течение на времето, така че възрастност определени групи са "превърнати" в уязвими.

Превенция на насилието над жени

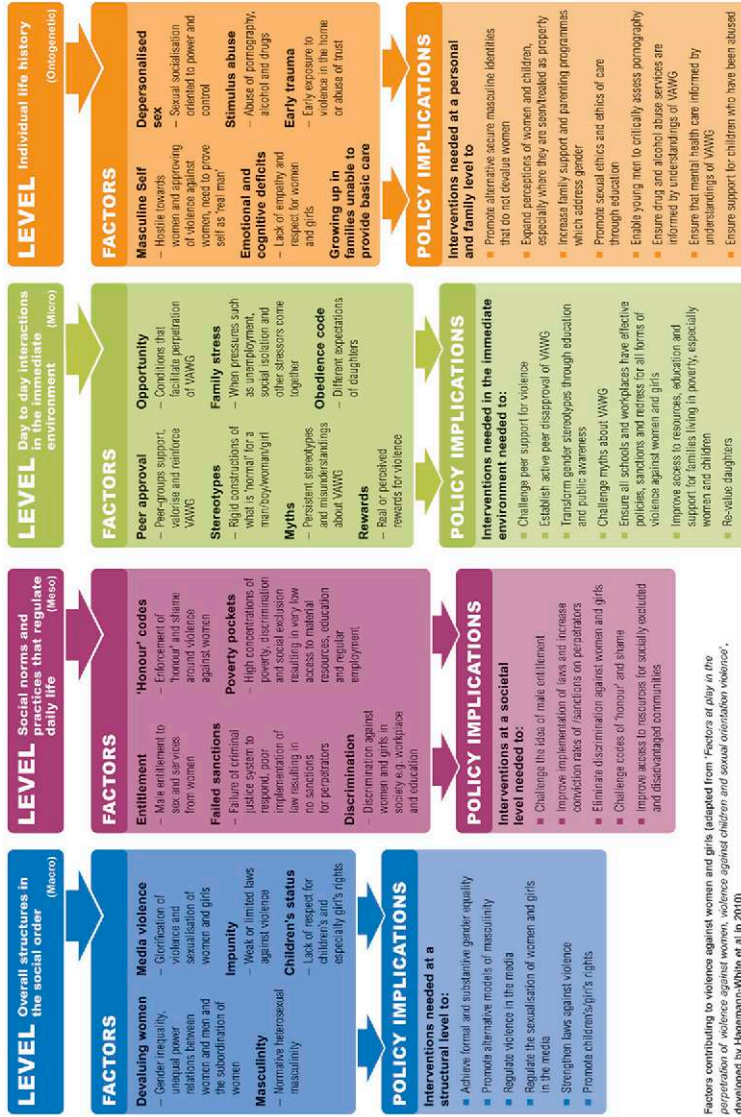
Насилието над жени, основано на пола, нарушава човешките права на жените и момичетата и повлиява негативно възможността им да участват пълноценно в обществото.

То може да приеме формата на, например, домашно насилие, сексуално насилие, принудителен брак, генитално осакатяване.

Теоретични модели за разбиране на превенцията на насилието над жени

Основано на неравенството между половете и неравнопоставените властови отношения, насилието над жени, основано на пола, е резултат от множество рискови фактори и влияния, а не произтича от една причина. Съществуват няколко модела, които показват взаимовръзките между рисковите фактори и влияния и как те водят до посегателства. "Екологичният модел"², например, поставя рисковите фактори на различните нива, на които те се проявяват (обществено, институционално, общностно и индивидуално). Хагеман-Уайт³ (2010) разработва това в интерактивен модел, базиран на широк спектър от изследвания на различните каузални фактори за извършване на насилие, за да илюстрира как тези рискови фактори се пресичат на различните нива, формирайки различни пътища, които водят до насилие над жени, основано на пола. Този интерактивен модел предоставя полезна рамка за развиване на стратегии за превенция – дефинирани като разклащане на средствата, пътищата и механизмите на половото неравенство – защото откроява тези контексти, които са като проводници за извършването на насилие и които, съответно, следва да бъдат разклатени, за да се предотврати ефективно самото насилие.

2. Heise L. (1998), "Violence against women: an integrated, ecological framework", *Violence against women* 1998 vol. 4, No. 3, p. 262.
3. Hagemann-White C. et al. (2010), "Factors at play in the perpetration of violence against women, violence against children and sexual orientation violence – A multi-level interactive model", in European Commission, *Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardize national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*, Publications Office of the European Union, Luxembourg; Kelly L. and Lovett J. (2012), *Exchange of good practices on gender equality: awareness-raising activities to fight violence against women and girls*, discussion paper – United Kingdom, European Commission (Justice), available online: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/exchange_of_good_practice_uk/uk_discussion_paper_uk_2012_en.pdf.

Source: End violence against women (2011), A different world is possible: A call for long-term and targeted action to prevent violence against women and girls, London: EVAW Coalition, p. 18-19. www.endviolenceagainstwomen.org.uk/data/files/resources/19/a_different_world_is_possible_report_email_version.pdf

На обществено (макро) ниво са необходими превантивни интервенции от страна на държавата, за да се разклатят някои съществуващи социални структури. Промяната в нагласите, които допринасят за поддържането на основаното на пола насилие над жени, може и трябва да бъде насърчавана, например чрез предоставяне на положителни идеи за това какво представлява "мъжествеността" и регулиране на изобразяването на насилието и сексуализацията на жените в медиите. Законите също трябва да бъдат подсилени и прилагани ефективно, не само за да се търси отговорност от извършителите, но и за да се балансират извършителите, но и за да се балансират властовите отношения между жените и мъжете чрез премахване на дискриминацията и чрез овластяване на жените 4 .

Под тази интервенция на високо ниво са необходими мерки на институционално (мезо) ниво за промяна на съществуващите норми и ценности относно подчинителното поведение на жените. Политиките трябва да адресират дългогодишните убеждения за "изконното право" на мъжете над жените, "кодексите на честта", които съществуват в някои общности, основаната на пола "дискриминация" в рамките на образованието и заетостта и неуспеха на отговорните институции да прилагат санкции за всички видове насилие, основано на пола, което води до широко разпространено чувство на безнаказаност.

На следващото (микро) ниво, това на семейството и/или близкото обкръжение, факторите, водещи до насилие, се позиционират в контекста на семейната или социалната група, където общите социални норми се превръщат в очаквани или социално одобрени практики, т.е. исторически и културни полови стереотипи, които могат да се проявяват или в семействата, или групата от връстници – например в група връстници, които подкрепят антисоциално поведение и/или физическа и сексуална агресия. Политиките и практиките, които ефективно въвличат мъжете и момчетата, например чрез работа с младежки групи, чрез спорт или други мерки в общността, могат да работят за промяна на социалните норми чрез подлагане на съмнение на съществуващите полови стереотипи и чрез премахване на "наградите" или "възможностите" за таргетиране на потенциални или уязвими жертви.

Индивидуалното (онтогенетичното) ниво – или житейската история – се отнася до характеристиките на индивида, които допринасят към склонности към насилие, както и до негативни влияния в живота като лошо родителстване или ранно излагане на насилие, наличието на враждебна „маскулинна самооценка“ или злоупотреба с вещества (наркотици, алкохол), което също може да допринесе за извършването на насилие над жени. Превенцията на насилието на това следва да включва образователни и терапевтични интервенции за извършители, работа на специалисти с деца, които са преживели насилие или са свидетели на домашно насилие, превантивни програми за образование на родители и интервенции за намаляване на зависимостта от психоактивни вещества. Целеви интервенции за жени, които преживяват насилие, основано на пола, са също важни на това ниво.

4. Пак там

Преглед на превенционните мерки, предприети в страни членки на Съвета на Европа

В страните членки превенционните мерки за справяне с насилието над жени в голям степен придобиват формата на повишаване на осведомеността, образование, тренинги и програми за интервенция в общността. Националните кампании срещу домашното насилие са широко разпространени и обикновено се прилагат съвместно от правителствени органи и неправителствени организации (НПО), обединявайки силните страни от правителствената подкрепа и специализирани познания и експертиза относно основаното на пола насилие над жени. По-новите тенденции в методите, ползвани в тези кампании, включват ползването на уебсайтове и на информационни материали, специално създаде така, че да посрещат потребностите на уязвими групи като жени мигранти, цветнокожи жени и такива от малцинствен етнически произход, както и жени с увреждания. Само малък брой кампании са били насочени към промяна на нагласите към ЛГБТ общността⁵. По отношение на сексуалното насилие над жени малко от страните членки са провели кампании за повишаване на осведомеността или програми за професионално обучение и съществуват значими различия между страните членки в осигуряването на специализирани услуги и материали за жертвите и за професионалистите, работещи със случаи на сексуално насилие⁶. В цяла Европа кампаниите и другите дейности за повишаване на осведомеността са били насочени преди всичко към насилието в партньорските двойки и домашното насилие.

Повечето държави членки прилагат програми и дейности за обучение на деца, учители, младежи и общности⁷, както и инициативи за обучение на кадри във всички съответни институции (съдебна система, полиция, адвокати, професионалисти в областта на образованието, специалисти в областта на социалните и здравните услуги). Те имат за цел да подобрят познанията на професионалните за всички форми на насилие над жени, да формират умения за подходящ отговор на проблема и/или да насърчават каскадният трансфер на знания в рамките на дадена общност или институция⁸.

5. EIGE (2013), Study on "Collection of methods, tools and good practices in the field of domestic violence (area D of Beijing Platform for Action)" – Awareness raising, available at <http://eige.europa.eu/sites/default/files/EIGE-DOMESTIC-VIOLENCE-AWARENESS-RAISING.pdf>.
6. EIGE (2012), *The study to identify and map existing data and resources on sexual violence against women in the EU*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
7. <http://eige.europa.eu/content/domestic-violence>.
8. Council of Europe (2014), Analytical study of the results of the 4th round of monitoring the implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence, available at www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/Docs/Analytical%20Study%20ENG.pdf; EIGE (2013); Study on "Collection of methods, tools and good practices in the field of domestic violence (area D of Beijing Platform for Action)" – Training, available at <http://eige.europa.eu/sites/default/files/EIGE-GOOD-PRACTICES-TRAINING-Domestic-Violence.pdf>

Доказателствена база

Поради общата липса на надеждна оценка доказателствената база за превантивните мерки е в начален етап. От изследователска гледна точка, ефективността на програмите, които имат за цел да насърчат равенството между половете и да предотвратят насилието от страна на интимния партньор, може да бъде демонстрирана само с помощта на конкретни изследователски проекти като рандомизирани контролирани изследвания или квази-експериментални дизайни. Повечето от доказателствата, които съществуват, обикновено са представени на базата на потенциала на програмите да бъдат ефективни въз основа на теоретични постановки или известни рискови фактори, дори ако има малко или никакви доказателства в тяхна подкрепа⁹. Липсата на доказателства обаче не трябва да се разглежда като доказателство за липса¹⁰ и създателите на програми се насърчават да базират програмите си на резултатите и изводите, извлечени от съществуващата превантивна дейност, приемана за "обещаваща", с други думи на следното:

- ▶ Ползване на полово специфичен и ориентиран към човешките права подход;
- ▶ Осигуряване на локална доказателствена база;
- ▶ Ориентация към устойчивост и възпроизводимост;
- ▶ Насърчаване на партньорства;
- ▶ Ориентация към общността ;
- ▶ Включване на маргинализирани общности¹¹;

Този доклад се базира на доказателствен материал от оценени добри практики (където са налични), както и на практики, оценени като „обещаващи“ в адресирането на задълженията на страните по член 12, с оглед формулирането на практически съвети за създаване на превенционни дейности съгласно изискванията на Конвенцията.

9. For a longer discussion, see World Health Organization/London School of Hygiene and Tropical Medicine (2010), *Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence*, WHO, Geneva, especially p. 36 and pp. 70-75.

10. Heise L. (2011), "What works to prevent partner violence? An evidence overview", available at http://strive.lshtm.ac.uk/system/files/attachments/Heise%20Partner%20Violence%20evidence%20overview_0.pdf.

11. Kelly L. and Lovett J. (2012), op. cit. (note 3)

Адресиране на задълженията по член 12

■ Набор от превенционни мерки следва да се приложат комбинирано и на различни равнища, за да се създаде системната промяна, необходима за премахване на основаното на пола насилие над жени. В държавите членки се предприемат мерки за насърчаване равенството между жените и мъжете чрез предизвикване на социалните норми, основани на полови стереотипи, и чрез включване на мъжете и момчетата в по-мощни инициативи, необходими за овластяването на жените и момичетата. По-долу са приведени примери за това как може да се направи това. Целта е да се предложат насоки за създателите на политики, които искат да приложат член 12 от Истанбулската конвенция.

Предизвикване на полови стереотипи

"Стереотипизирането е част от човешката природа. То е начин да категоризираме индивидите, често несъзнателно, в определени типове или групи, отчасти за да опростим света около нас"¹². Стереотипите са както описателни (възприемане на всички членове на определена група като притежаващи едни и същи характеристики, независимо от индивидуалните различия), така и предписателни (задаване на параметрите за "приемливо" поведение). Половите стереотипи поддържат митовете за жените и мъжете като "истини". Например, в много общества и култури жените се смятат за по-"емоционални" и по-малко рационални и, следователно, по-малко благонадеждни и заслужаващи доверие от мъжете. Такива идеи често отразяват исторически и съвременни дискриминационни (патриархални) нагласи и възприятия за жените. Тези нагласи често се коренят в културни, религиозни и традиционни ценности. Стереотипизирането става проблематично, когато се използва като средство за унижаване и подчиняване на жените както като цяло, така и в конкретни случаи.

12. Cook R. and Cusack S. (2010), *Gender stereotyping: transnational legal perspectives*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, p. 1.

Усилията за промяна на социално и културно обусловените нагласи и поведения на жените и мъжете трябва да са базирани на мерки, които ефективно се противопоставят на половите стереотипи. Това може да бъде насърчено на различни нива, включително чрез не/антидискриминационно законодателство, разработване на стратегии за превенция, кампании за повишаване на обществената осведоменост, сътрудничество с медийни организации, включване на образователния сектор, но също така и разработване на програми в общността, насочени към групи от населението, в които негативните стереотипи, свързани с пола, и произтичащите от тях вредни практики, са с особено дълбоки корени. Как това може да се направи на практика е обяснено по-долу и е последвано от набор от примери за добри практики.

Законодателство и промяна на политиките

Придържането към половите стереотипи, както съзнателно, така и несъзнателно, в рамките на закона, на политиките и на практиката може да засили и да поддържа дискриминацията срещу жените¹³. Поради това е от съществено значение да се определи ролята на политиките за подсилването на социални норми и ценности, които работят за постигане на равенство между половете и предотвратяване на насилието над жени. Законодателството и процесите на създаване на политики трябва да бъдат освободени от полови стереотипи и дискриминационен език и концепции. Трябва да се разработят политики, които да гарантират, че усилията за предотвратяване на насилието над жени се разработват и прилагат по стратегически и всеобхватен начин.

Пример за всеобхватен и основан на пола правен подход за справяне с насилието над жени е испанският Закон за интегрирани мерки за защита срещу насилието, основано на пола, който включва множество мерки за превенция, обхващащи публичния и частния сектор. Призната в международен план като пример за добра практика в законодателството за насилието, основано на пола, Испания се приема, че има една от най-напредничавите правни рамки в света за справяне с домашното насилие, преследването и сексуалното насилие.

13. Пак там

Испания

■ Член 1/2004 за Интегрирани мерки за защита срещу насилие, основано на пола

Интервенция: Целта на правната рамка е да превентира и изкорени домашното насилие, да наказва извършителите и да гарантира правата на всички жени, които са претърпели такова насилие, независимо от тяхната националност и правен статут. Нужен е полово сензитивен подход, за да се осигури разпознаването и отчитането на традиционните и диференцирани начини, по които жените и мъжете са социализирани, за да може да се постига все по-голямо истинско равенство. Мерките, предвидени в законодателството, включват повишаване на осведомеността и действия на нивото на формалното образование, както и усилия за насърчаване на уважение към жените. Целта е да се насърчат промени в традиционните нагласи, които поддържат насилието над жени, като се засяга въпроса за културната подчиненост и обезценяването на жените.

Резултати: Оценката показва, че прилагането на закона е довело до по-голяма социална осведоменост и критично отношение към насилието над жени, основано на пола, както и до повишено доверието в системата на наказателното правосъдие. Образованието и специализираното обучение на професионалисти, социалното подпомагане и разширените права на жертвите на работното място са допринесли за подобряване на социалната осведоменост по темата, за овластяване на жените да напускат отношения с насилие, зачестяване на докладването от трети страни, включително хора, близки до жертвата, и за разбирането на насилието, основано на пола, като чест и социален проблем, а не личен или битов въпрос.

Извлечени поуки: държавите трябва да гарантират, че съществува институционален капацитет за бързо и широко прилагане на нови правни мерки. За да се гарантира по-широко въздействие, новите закони трябва да се прилагат едновременно с мерки, специално насочени към промяна на съществуващите нагласи в обществото, които оправдават насилието срещу жени, като образование, обучение и повишаване на осведомеността. Успешното прилагане ще зависи от начина, по който съответните органи и институции (включително наказателното правосъдие, профсъюзите, здравните и образователните органи и специализираните услуги) приемат и насърчават новите разпоредби. Трябва също така трябва внимателно да се адресират всички потенциални противоречия и контрапродуктивни ефекти (Bodelón 2012).

Как работи подходът за предотвратяване на насилието: Разпоредбите в този испански закон работят за прекъсване на пътищата, които водят до извършване на насилие, основано на пола, на редица нива. Законът предоставя значителен набор от наказателни и граждански разпоредби за гарантиране и разширяване на правата на жертвите на насилие, основано на пола. Той отразява сериозността на престъплението, като превръща злоупотребата срещу партньорка, с която извършителят има емоционална връзка, в утежняващо обстоятелство в съдебните дела¹⁴. На институционално ниво обучението на всички релевантни професионалисти в институциите им помага да разпознаят насилието, основано на пола, като по-тежко от подобни престъпления, при които не съществува интимна връзка, и увеличава способността им да налагат подходящите санкции, като по този начин се адресира риска от дискриминация и бездействие, които могат да възникнат въпреки наличието на правни мерки или политики.

Мерките за превенция работят най-добре, когато не се предприемат изолирано, а са интегрирани в по-широкообхватен, цялостен отговор на насилието над жени. В Наръчника за национални планове за действие срещу насилието над жени (2012)¹⁵ на UN Women се препоръчва превенционните мерки да бъдат включени в национален план за действие срещу насилието над жени. Истанбулската конвенция изисква от държавите членки да разработят "интегрирани политики", които са "ефективни, всеобхватни и координирани политики за цялата държава, обхващащи всички съответни мерки за предотвратяване и борба с всички форми на насилие". Конвенцията оставя на страните да решат дали тези политики ще бъдат изложени в един или няколко документа, като например национален план за действие или стратегия.

Последните данни за изпълнението на Препоръка Rec (2002)⁵ на Съвета на Европа относно защитата на жените от насилие показват, че съществува определена тенденция към избор на национален план за действие или национална стратегия за създаване на все по-всеобхватна национална политика относно насилието над жени. Сред 46-те държавичленки на Съвета на Европа, които са предоставили отговори на въпросника, 21 имат цялостна политика, изложена в национален план за действие или национална стратегия. В редица други държави членки това се прави в няколко национални плана за действие или стратегии, всеки с различна насоченост¹⁶.

14. Albarracin D. (2005), *New gender-based violence law has workplace implications*, available www.eurofound.europa.eu/eiro/2005/01/feature/es0501105f.htm.

15. www.unwomen.org/ru/digital-library/publications/2012/7/handbook-for-national-action-plans-on-violence-against-women.

16. Council of Europe (2014), *op. cit.*, p. 11. (note 8)

Изглежда, че обхватът на националните политики се е разширил, което означава, че броят на формите на насилие над жени, спрямо които е насочена националната политика, се е увеличил в държавите членки на Съвета на Европа. Въпреки че това може да указва тенденция към по-интегрирани политики в държавите членки, цялостна оценка относно включването на превенционните мерки в подобни интегрирани политики не може да се направи на база на наличната до момента информация.

Важно е да се гарантира, че превенцията на насилието над жени и домашното насилие наистина е неразделна част от националната политика в тази област. Освен това политическите мерки за предотвратяване на насилието над жени и домашното насилие следва да бъдат насочени и да работят за трансформиране на нагласите и практиките на различните взаимнообвързани нива – обществено, институционално, семейно, на приятелския кръг, индивидуално. Те следва също така да работят в областите на повишаването на осведомеността, образованието, въвличането на мъжете и момчетата, на медиите, участието на частния сектор и овластяването на жените. Шведският план за действие за борба с насилието над жени, насилието и потисничеството в името на честта и насилието в еднополовите връзки (2007-2010 г.), например, съдържа интегрирани мерки, включващи всички релевантни страни, включително правителствени агенции, общини и неправителствени организации, и обхваща шест области на специфични мерки, включително по-голям акцент върху превенцията. При все това осигуряване на ефективността на цялостните стратегии може да бъде предизвикателство и през април 2012 г. правителството на Швеция определи координатор по темата на домашното насилие, който да обединява и подкрепя релевантните власти, общини, обсински съвети и граждански организации, въввлечени в мерките за превенция и борба с насилието над жени в близките отношения¹⁷.

Кампании

Кампаниите за повишаване на обществената осведоменост са основен и отдавна утвърден инструмент в превенцията на насилието над жени и могат да бъдат ефективна мярка за преодоляване на стереотипите, които поддържат насилието, основано на пола, както и да действат на различни нива, за да прекъснат пътищата, водещи към насилие.

На обществено равнище кампаниите могат да бъдат ефективен начин да се отправи към обществеността посланието, че всяка форма на основано на пола насилие над жени е нарушение на правата на човека и не трябва

17. Sandell K. (2013), *Swedish measures to combat men's violence against women*, p. 4. Comments paper presented at the Conference on exchange of good practices on gender equality – Measures to fight violence against women, Madrid, 16-17 April 2013, available at: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/exchange_of_good_practice_es/se_comments_paper_en.pdf

да се толерира, включително вредни практики, които са оправдавани с културни традиции, религия или „чест“, като например женското генитално осакатяване и принудителните бракове.

На институционално ниво кампаниите могат да се ползват, за да мобилизират както публичния, така и частния сектор в името на превенцията, например чрез привличане на участието на асоциации на работодателите или на профсъюзи.

На нивото на местните общности кампаниите следва да адресират насилието, основано на пола като проблем, засягащ здравните грижи и човешките права, и да демонстрират ползите за общността от премахването му. Те трябва да предлагат практични решения относно това как членовете на общността могат да работят заедно за превенция на насилието над жени, например чрез насърчаване на общността да създаде по-сигурна среда за майките, сестрите, съпругите или дъщерите.

На индивидуално ниво кампаниите могат да се използват за отправяне на послания за безопасност към жените, за информиране на жертвите за техните права и съществуващите закони, както и за наличните услуги за жертви и/или извършители. Традиционно много инициативи за предотвратяване на изнасилвания и сексуални посягателства са насочени по-специално към жените с препоръки как да "се пазят". Но такива кампании, които се стремят да казват на жените как те "трябва" да се държат, могат да внушават, че изнасилването и сексуалното насилие са неизбежно присъщи на обществото и да поставят отговорността върху действията на жените, а не на извършителите, което всъщност може да затвърди, а не да подложи на съмнение проблемните нагласи. Кампаниите всъщност трябва да се съсредоточат върху поведението на злоупотребяващите мъже и културните вярвания, които оправдават сексуалното насилие като нормативен аспект на мъжката сексуалност, а не върху "рисковото" поведение на жените.

Кампаниите също трябва да бъдат насочени към предизвикване на възгледите на мъжете за приемливо насилие, злоупотреба и контролиращо поведение в личните отношения. Подходът на социалния маркетинг, исторически използван в кампаниите за обществено здраве за промотиране на положителни алтернативи на нежеланото поведение, се стреми да разбере поведението на целевата аудитория и да я включи в процеса на планиране. Подходът е адаптиран за промяна на негативните нагласи и поведения, свързани с насилието над жени, основано на пола, например чрез оборване на стереотипите за половите роли и традиционните възгледи за мъжествеността, които оправдават такова поведение¹⁸.

18. Stanley N. et al. (2009), *Men's talk: research to inform Hull's social marketing initiative on domestic violence*, School of Social Work, University of Central Lancashire.

Кампаниите срещу изнасилването и домашното насилие, които използват социално-маркетингов подход, имат потенциала да помогнат на мъжете да разпознаят несъответствието между действителните и възприеманите норми по отношение на агресивното поведение и нагласи. Кампанията на правителството на Обединеното кралство под надслов „Това е тормоз“¹⁹ бе стартиран през 2010 г., за да насърчи тийнейджърите да преосмислят своите възгледи за приемливо насилие, тормоз или контролиращи поведения във връзките посредством серия от късометражни филми, които бяха достъпни онлайн, в кината и по националната телевизия. Проучване на реакциите на младите мъже на кампанията показва, че те мислят, че тя е сексистска, като една малка част от тях дори приемат този сексизъм като индикатор за поцялостна дискриминация срещу младите мъже. Уроците от тази кампания са, че следва да се обмисли внимателно как и къде посланията на една кампания могат да се приемат или пресъздадат от тези, на които тя „говори“, за да се избегне потенциален „ефект на бумеранга, при който посланието предизвиква противоположен на желаните ефект“²⁰.

За ефективна превенция кампаниите трябва да направят повече от повишаване на осведомеността. Те трябва да се съсредоточат върху предоставянето на конкретни превенционни послания на конкретни обществени групи, за да разсеят митовете, да стимулират дебата и да променят обществените нагласи, като същевременно и адресират културата на обвиняване на жертвите

Кампаниите трябва да работят с ясна и цялостна дефиниция на насилието над жени, основано на пола - така, както то е дефинирано в член 3 от Истанбулската конвенция, да се основават на доказателства и да насочват конкретни превантивни послания към конкретни групи. Те могат да бъдат насочени към млади хора (насилие при срещи, „ходене“ с някого), млади жени (инициативи за предоставяне на съвети за безопасност), жертви (по отношение на техните права и налични услуги), извършители (да предложат помощ за промяна на поведението им) или общността като цяло (за повишаване на осведомеността и предизвикване на отношението към определена форма на насилие) или към частния сектор.

За да работят ефективно, кампаниите трябва да търсят да разберат поведението на целевата аудитория, когато се разработват кампанийните послания и следователно, те трябва да включват представители на тези целеви аудитории при планирането, прилагането и оценката на кампаниите²¹.)

19. <http://thisisabuse.direct.gov.uk>.

20. Gadd D. et al. (2014), "This is Abuse ... or is it? "Domestic abuse perpetrators' response to anti-domestic violence publicity", *Crime, Media, Culture*, No. 10, April 2014, pp.3-22.

21. For more information on how to design campaigns on violence against women see the forthcoming Council of Europe (2014), *Raising awareness of violence against women: Article 13 of the Istanbul Convention*, part of a collection of papers on the Council of Europe Convention on prevention and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe, Strasbourg.

Хърватия

■ Мълчанието НЕ Е злато – национална медийна и образователна кампания (януари 2007 – Август 2008)²²

Интервенция: Целта на кампанията, приложена от Центъра за образование, консултиране и изследване (CESI) и Отворената медийна група (OMG) беше повишаването на осведомеността относно половите стереотипи, причините за насилието, основано на пола, както и промотирането на ценностите на половото равенство в нагласите и поведението на младите хора. Дейностите включваха базирани на доказателства медийни кампании, образование и тренинги за учители как да работят по-ефективно с млади хора; провеждане на креативни уоркшопи с млади хора и застъпничество за промяна на обществени политики. Базираната на доказателства медийна кампания се състоеше от поредица от четири телевизионни клипа по темите на домашното насилие, изнасилването при среща и трафика на хора, а четвъртият клип показваше как и трите имат общ корен – и са базирани на пола. Клиповете бяха показвани по Хърватската телевизия (публично достъпен канал) и по RTL Croatia (национален платен канал), като и двата канала бяха осигурили безплатно медийно време.

Резултати: Видимостта на кампанията допринесе за повишаване на осведомеността и разбирането на насилието, основано на пола, сред широката общественост и за значимостта на неговото превенциране. Тренингите на учители, както и активното и публично въвличане на млади хора доведоха до широко влияние и дългосрочни ефекти. Положителните промени по отношение на превенцията на насилието, основано на пола, намериха отражение в повишен обществен и медиен интерес. Чрез образователни дейности различни типове и форми на насилие, основано на пола, бяха разпознавани от учениците, а учителите бяха подготвени да работят за превенция и за насърчване на половото равенство. Участието в проекти за повишаване на осведомеността имаха положително въздействие върху нагласите на учениците, които бяха подготвени да разпознават стереотипите и насилието, основано на пола, както и овластени да напускат отношения, в които има насилие.

Ограничения: Въпреки прогреса в институционализирането на стандартите за полово равенство и за превенция на насилието над

22. Information in English on the campaign is available on the website of the European Institute for Gender Equality at <http://eige.europa.eu/content/national-campaign-to-prevent-gender-based-violence-%E2%80%93-silence-is-not-gold-%E2%80%9D-%E2%80%9C%E2%80%93-A1utnja-nije-zlato>.

жените в Хърватска, редица проблеми произтичат от липсата на кохерентност на правната рамка и от забавяния при нейното прилагане.

Научени уроци: Фактори за успеха на кампанията бяха нейната ясна, подходяща и обхватна дефиниция на домашно насилие в рамките на типовете насилие, основано на пола; сътрудничеството между CESI и релевантни държавни институции; разнообразните и креативни инструменти, ползвани за въвличане на младите хора; силната комуникационна стратегия, включваща различни таргетни групи; достигането на широката публика и видимостта на кампанията (чрез телевизията).

Как този подход работи за превенция на насилието: На обществено равнище медийната кампания повиши осведомеността и загрижеността сред обществото и създателите на политики относно насилието, основано на пола. На институционално ниво кампанията бе насочена към професионалисти в образованието с цел те да бъдат овластени и да овластяват посредством повече знания и умения да предизвикват социални норми, които карат насилието да изглежда приемливо или оправдано.

Колаборация с медийни организации

Медиите могат да имат силно влияние върху обществото и следователно играят значима роля в конструирането и деконструирането на социални норми и ценности в обществото²³. Има множество начини, по които те могат да насърчат по-висока степен на равенство между половете и осъзнаване относно насилието над жени, основано на пола, чрез действия като:

- ▶ Инициативи за образование на младите хора да разпознават негативните презентации на жените и момичетата в медиите, правейки ги така повече медийно грамотни и критични спрямо медийното съдържание
- ▶ Програми, които целят да насърчат по-отговорно и информирано отразяване на случаи на насилие над жени посредством образование на медийните професионалисти по темата за половото равенство и връзката му с насилието, основано на пола, като например програмата Zero Tolerance Handle with Care в Обединеното Кралство²⁴ и работата на медийната организация Хюрийет в Турция²⁵;
- ▶ Инициативи, които насърчават медиите да наложат набор от насоки и стандарти за саморегулация с цел насърчаване на зачитането на достойнството на жените, за да спомогнат във формирането на

23. Zero Tolerance (2010), *Briefing: primary prevention*, available at www.zerotolerance.org.uk.

24. [www.zerotolerance.org.uk/sites/all/files/files/HWC_V5\(1\).pdf](http://www.zerotolerance.org.uk/sites/all/files/files/HWC_V5(1).pdf).

25. <http://hktest.hurriyet.com.tr/ENGLKurumsal/Content.aspx?kutuid=190&pageid=38>.

положителни полови роли и в крайна сметка – в предотвратяването на насилието над жени²⁶;

- ▶ Инициативи за промотиране на професионалното присъствие на жените в медии, както и програми за развиване на медийната грамотност на жените при създаването, достъпа и управлението на информация и съдържание в медийните технологии²⁷;
- ▶ Предизвикателства спрямо социалните медии чрез инициативи като Върни си технологията²⁸ или Ежедневен сексизъм²⁹.

За да подсили усилията на държавите членки за сътрудничество с медиите с по-широката цел за постигане на по-голямо равенство между половете, Съветът на Европа прие през 2013 г. Препоръка CM/Rec(2013) "относно равенството между половете и медиите"³⁰. Тази препоръка предлага редица политики, които, ако бъдат приложени, ще спомогнат за създаването на условия, при които медиите могат да насърчават както равенството между половете като основен принцип на своята дейност, така и институционална организация в новата многоизмерна медийна среда. Разпознавайки важната връзка между предотвратяването на насилието над жени и медиите, Истанбулската конвенция изисква от държавите страни по нея да подтикват медиите, както и сектора на информационните технологии и частния сектор в по-общ план да играят по-активна роля в предотвратяването на насилието над жени и в насърчаването на зачитането на тяхното достойнство (член 17).

Редица практически препоръки към правителствата, медийната индустрия и международните организации бяха отправени на конференцията на Съвета на Европа през 2013 г. на тема "Медиите и образа на жените", за да се подобри актуалното положение на жените в медиите и комуникациите. Докладът от конференцията показва, че "отношението на медиите към жените и възпроизвеждането на стереотипите за жените са свързани с насилието над жени", но като цяло статусът на жените в медийната индустрия се е подобрил. Направените препоръки са свързани с борбата срещу разпространението на стереотипите чрез внимателно докладване, подходящо програмиране и

26. http://ec.europa.eu/avpolicy/reg/avms/index_en.htm. An obligation on state parties to the Istanbul Convention to encourage the setting of such guidelines and self-regulatory standards is contained in Article 17 of the convention.

27. Council of Europe (2013), Report of the 1st Conference of the Council of Europe Network of National Focal Points on Gender Equality "Media and the image of women", Amsterdam, 4-5 July 2013, p. 23, available at: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/women_media/index_en.asp.

28. www.takebackthetech.net.

29. <http://everydaysexism.com>.

30. Council of Europe (2013), *Media and the image of women*, op cit. (note 27)

чрез използване на подходящ език и терминология при отразяването на истории за злоупотреба. Те служат като важно напомняне за нуждата от насочените усилия от страна на обществените органи, медийните компании и международните организации за постигането на промяна³¹.

Инструментариумът, предназначен за отделни журналисти, може да помогне за повишаване на осведомеността за това как техният избор на история, език и изображения може да работи за засилване на половите стереотипи и как това може неволно да поддържа насилието над жени. Съществуват няколко примера, които могат да служат, за да отворят очите на новинарите, които желаят да използват влиянието си в борбата срещу половите стереотипи³². Освен това Съветът на Европа е съставил "Компиляция от приноси на държавите членки по ключови предизвикателства и добри практики в областта на равенството между половете и медиите на национално ниво", за да покаже как може да се противодейства на сексизма в медиите, хвърляйки светлина върху това какви са проблемите на национално ниво³³.

Работа с образователния сектор

Систематичното образование на младите хора от ранна възраст може да предотврати насилието над жените, основано на пола, чрез ефективно подлагане на съмнение на ригидните представи за мъжественост и негативните полови стереотипи, които продължават да формират нагласи на приемане и нормализиране на насилието над жени и чрез насърчаване на отношения, основани на равенство и уважение. Образователните програми във формалната сфера трябва да включват програми за всички деца и младежи, започващи от рано, за да ги информират за правата на жените и момичетата и да насърчават положително възприемане на жените (и на мъжете), което може да предотврати формирането на негативни стереотипи и нагласи към жените, допринасящи за приемането на насилието, основано на пола. Данните сочат, че превенцията чрез ранно образование е особено ценна, когато е специфична съобразена с възрастовата група, фокусирана върху учениците и интерактивна, с визуални елементи (например използване на драма или ролеви игри). Това е заложено като задължение за държавите страни по Истанбулската конвенция – член 14.

31. The conference recommendations can be found in the conference report, Council of Europe (2013), op cit. (note 27)

32. See for example Council of Europe (2013), *Women and journalists first, A challenge to media professionals to realise democracy in practice, quality in journalism and an end to gender stereotyping*, Strasbourg: Council of Europe; Dart Centre for Journalism and Trauma, *Tips and tools on domestic violence and sexual violence*, <http://dartcenter.org/topics>

33. "Compilation of contributions from member states on key challenges and good practices on gender equality and the media at national level", Council of Europe (2014), available at [www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/02_GenderEqualityProgramme/GEC/GEC_5/Documents/GEC\(2014\)8rev_Compilation_Media_bil.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/02_GenderEqualityProgramme/GEC/GEC_5/Documents/GEC(2014)8rev_Compilation_Media_bil.pdf).

За младите хора в тийнейджърска възраст образователните програми следва да са насочени конкретно към здравословните начини на установяване на романтични отношения, както илюстрира следващият пример.

Европа

■ Youth4Youth: Овластяване на младите хора за предотвратяване на насилие чрез обучение на връстници³⁴

Интервенция: Няколко проекта, финансирани от Европейската комисия По Програма "Дафне III" и координирана от Средиземноморския институт по изследванията на пола (MIGS) спомогнаха за натрупване на богата информация за това как младите хора мислят и действат във връзка с тяхната идентичност и в рамките на взаимоотношенията, като това се превърна в основата за интервенции за справяне с насилието над жени, основано на пола. Един от резултатите от тази дейност е програмата Youth4Youth, която включва повишаване на осведомеността, образование и тренинги на връстници за млади хора (на възраст 14-18 години) както във формална, така и в неформална образователна среда. Тя има за цел да създаде безопасно пространство за младите хора да изследват въпроси, които пряко ги засягат и да задълбочат познанията си за насилието, основано на пола, и неговите подлежащи причини. Крайната цел е да даде възможност на младите хора да станат агенти на промяната.

Резултати: Над 2 300 младежи от Кипър, Гърция, Италия, Литва и Испания взеха участие в проучване, което имаше за цел да идентифицира транснационалните тенденции в отношението на младите хора към свързаните с пола стереотипи и насилие. Въз основа на тези изследвания като част от Youth4Youth бяха разработени сесии за повишаване на осведомеността и обучение на и в тях взеха участие 350 млади хора от участващите страни. Двеста от тях доброволстваха да станат обучители на връстници и впоследствие успешно проведоха тренинги на над 1 000 свои връстници в съответните училища. Разработено е подробно ръководство за изпълнение на програмата за обучение на връстници като инструмент за учители и млади обучители.

Научени уроци: Обучението на връстници може да има дългосрочен ефект относно оборването на половите стереотипи, ако се приложи като подход, насочен към цялото училище или цялата организация.

34. www.youth4youth.org.

Фасилитаторите в такива програми трябва да са добре подготвени да се справят с разкриване на лична информация от страна на участниците. Сесиите са най-успешни ако: групите са малки; водят се от фасилитатор мъж и фасилитатор жена, за да се създаде рапорт (особено в групи от момичета и момчета); ако се провеждат редовно, например всяка седмица, за да се поддържат интерес и ентузиазъм.

Как работи подходът за предотвратяване на насилието: На обществено равнище програмата за обучение на връстници помага на младите хора да оценят критично своето разбиране на половите норми, което ги овластява се противопоставят на негативните полови стереотипи и нагласи, които оправдават насилието, основано на пола. На институционално равнище програмата помага на училищата и други образователни организации да насърчават култура на равенство и уважение и дава възможност на образователните специалисти да се противопоставят на дискриминацията и случаите на насилие, основано на пола, в тази среда. Партньорският подход използва влиянието от връстниците по положителен начин и се смята, че води до особено положителни ефекти чрез насърчаване на доверието и представяне на темите като релевантни за живота на младите хора. На индивидуално ниво този тип подход може да овласти един млад човек или професионалист в образователната сфера да се превърне в агент на промяната.

Достигане до уязвимите групи

Уязвимостта създава бариери пред достъпа и получаването на подкрепа и трябва да се отчита, че хората могат да са повлияни от различни и взаимодействащи си фактори за уязвимост, които трябва да бъдат взети под внимание. Посрещането на потребностите на уязвимите лица предполага както отчитането им, така и действия за приобщаване.

Разпознаването на уязвимостта изисква мерки за повишаване на знанията и разбирането за това как насилието, основано на пола, засяга уязвими групи, като жени от малцинствени етнически групи, мигранти и жертви от ЛГБТ общността, например чрез изследвания. Данните сочат, че все още има пропуски в базата от знания за степента, естеството и въздействието на основаното на пола насилие над жени сред тези групи в държавите членки. Поради това са необходими мерки за предоставяне на повече, по-надеждни и подложени на различни разбивки данни относно основаното на пола насилие над жени, и по-специално относно начина, по който то засяга най-уязвимите групи в обществото, за да могат да се развият основани на доказателства законодателство, политики и практика, които да могат по-ефективно да отговорят на потребностите на тези жени.

Проучване на насилието над жени

През март 2014 г. Агенцията на Европейския съюз за основните права представи резултатите от своето проучване относно насилието над жени³⁵. Това е първо проучване за регистриране на степента и естеството на насилието над жени в 28-те държави членки на ЕС. Резултатите от проучването са базирани на интервюта с рандомизирана извадка от 42 000 жени. Те осигуряват надеждни и съпоставими данни за преживяванията на жените във връзка с различни видове физическо, сексуално и психологическо насилие от настоящи и бивши партньори и други извършители. Проучването обхваща и опита на жените, свързан с преследване и сексуален тормоз – включително кибер-преследване и кибер-тормоз, като също така са задавани и въпроси към вече зрелите жени за техните преживявания на насилие в детството. Проучването:

- ▶ предоставя важни данни, необходими на ключови заинтересовани страни, като създатели на политики, практики и неправителствени организации за разработване на политики и други мерки за борба с насилието над жените;
- ▶ предоставя, за първи път, съпоставими данни за ЕС относно степента на естеството на преживяванията на жените на физическо, сексуално и психологическо насилие и тормоз – включително дали те докладват за тези ситуации и какви са резултатите, ако го направят;
- ▶ допринася за събирането на информация за развитието на индикатори, които да се ползват за мониториране на насилието над жени и реакциите спрямо него.

По отношение на физическото и сексуалното насилие, проучването установи, че приблизително:

- ▶ 13 милиони жени в ЕС, което съответства на 7 % от жените на възраст между 18 и 74 г., са преживели физическо насилие в хода на последните 12 месеца преди проучването;
- ▶ 3,7 милиона жени в ЕС, което съответства на 2 % от жените на възраст между 18 и 74 г., са преживели сексуално насилие в хода на последните 12 месеца преди проучването.

Пълните резултати от проучването са достъпни тук:
<http://fra.europa.eu/DVS/DVT/vaw.php>

35. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Необходими са също така усилия, за да се гарантира, че уязвимите групи са включени на всички етапи на планиране, създаване и приложение на интервенции, насочени към предотвратяване на насилието над жени, основано на пола.

На обществено и институционално равнище е необходим интегриращ подход за гарантиране насочването на внимание към потребностите на уязвимите групи във всички мерки за превенция. Законодателството и политиките следва да бъдат подсилени така, че да се гарантира, че и жените от някои от групите в по-неравностойно положение и обект на изключване, които са обаче изложени на насилие, основано на пола, имат достъп до съществуващи услуги като социално подпомагане, здравни услуги и наказателно правосъдие в страната, в която живеят, и че техните равни права се зачитат. В същото време предоставянето на целеви, специализирани услуги, които могат да адресират специфичните потребности на такива уязвими групи, също трябва да бъде подсилено.

Например ограничените съществуващи данни за предотвратяване на вредни практики като гениталното осакатяване на жени или принудителния брак, предполагат, че подход, базиран в общността, който въвлича нейните членове, може да бъде най-ефективен за превенция. Подходи за превенция на гениталното осакатяване по-специално следва да включват насърчаване на осведомеността за рискове за здравето; обучение на медицински работници като агенти на промяната; алтернативни ритуали; подходи, ръководени от общността; юридически мерки, както и публични изявления, като фатви, въпреки че по-нататъшните изследвания са необходими, за да се проучат ефектите от религиозно обосновани изявления.³⁶

Таргетиращи и съобразени с културните различия стратегии за адресиране на насилието, основано на пола, са показали, че са обещаващи (виж примера за „верижния подход“ по-долу). Справянето с нагласите, предразсъдъците, традиционните полови роли и стереотипите, които превръщат практики като женското генитално осакатяване, принудителните бракове и насилието заради „честта“ приемливи в някои общности, което прави жените в тях по-уязвими, е съществена част от изискванията за превенция на Истанбулската конвенция.

36. Johansen E. et al. (2013), "What works and what does not: A discussion of popular approaches for the abandonment of female genital mutilation", *Obstetrics and Gynecology International*, volume 2013 (2013), available at www.hindawi.com/journals/ogi/2013/348248/. For more information on how the Istanbul Convention addresses female genital mutilation, see Council of Europe and Amnesty International (2014), *The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence as a tool to end female genital mutilation*, Council of Europe, Strasbourg.

Данните от съществуващите програми за прекратяване на гениталното осакатяване сочат, че културно обусловени поведения могат да бъдат променени с достатъчно време и с ползване на правилната стратегия и че ефективността на програмите, които целят да променят свързаните с пола норми и вярвания, са обещаващи. Интервенциите трябва да са адаптирани към специфичните локални обстоятелства, да включват тясно взаимодействия с общността, нейните лидери и водещите институции в нея. Превенцията на насилието над жени чрез мобилизация на общността и повишаване на капацитета на общността трябва да цели граденето на локална култура на нулева толерантност, като отговорността за превенцията да е на самата общност. Нидерландия е една малкото членове на Съвета на Европа, които прилагат превенционна дейност насочена специфично към женското генитално осакатяване и ползват координиран и насочен към овластяване на общността подход.

Нидерландия

■ Верижният подход (Ketenaanpak) (от 2006 насам)³⁷

Интервенция: Прилаган от нидерландското Министерство за здравето, благоденствието и спорта (в сътрудничество с GGD, FSAN и Pharos), верижният подход ползва съществуващи структури, за да се справя ефективно с гениталното осакатяване като подтиква всички ключови фигури (младежко здравеопазване, полиция, училища, медицински лица, акушерки, родилни отделения, общопрактикуващи лекари, гинеколози, педиатри, служби по закрила на детето и мигрантски организации) да работят заедно по кооперативен начин. Това се постига чрез развитието и прилагането на протоколи, тренинги за професионалисти и ключови фигури, които имат силни връзки с рисковите общности. Този подход бе възприет и приложен на национално ниво през 2011 г. и продължен на нивото на общините. Целта е ефективна междуинституционална работа на всички отговорни агенции и споделена отговорност – това са ключови фактори за осигуряване на адекватна превенция, защита и преследване в случаи на тази сложна форма на насилие над жени.

Резултати: Проблемите, свързани с гениталното осакатяване на жени в Нидерландия сега се адресират на консистентно национално ниво. Оценката на пилотното му прилагане сочи, че подходът е бил ефективен за постигане на своите цели и достигане до целевите си групи.

37. Information in English on the intervention is available on the website of the European Institute for Gender Equality at <http://eige.europa.eu/content/the-chain-approach-ketenaanpak-the-netherlands>.

Ограничения: Крайна оценка на резултатите не е налична (такава оценка е трудна поради липса на данни преди интервенцията) и също така нямаше финансова подкрепа за продължаване на проекта. Образователната система и общопрактикуващите лекари не бяха въввлечени в достатъчна степен; колаборацията между здравната и съдебната система беше ограничена; нямаше пълна кохезия между отделните участници в инициативите и местенето на хората изискваше допълнителни обучения.

Научени уроци: Подобни интервенции трябва да са интегрирани в социалната структура и тъй като ключови фигури в общността са в позиция да идентифицират семействата в риск, то те се нуждаят от системно финансиране. Не следва да има пролуки никъде по веригата, тъй като всички звена – от превенцията до наказателното преследване - са съществени.

Как работи подходът за предотвратяване на гениталното осакатяване:

Програмата има за цел да се справи с първопричините за гениталното осакатяване на жени чрез координиран отговор в общността, пряко противопоставящ се от позицията на здравеопазването и закрилата на детето на социалните норми и "културни" практики, които оправдават такива действия в общността и на институционално ниво. Образование, повишаването на осведомеността и тренингите са насочени към всички ангажирани сектори/агенции (здравна служба; полиция; училища; медицински специалисти; служби по закрила на детето и мигрантски организации) и ключови фигури от практикуващите общности. Подходите на обмен между партньори (peer-to-peer) са важни, тъй като когато информацията идва от някого, подобен на нас, мнозинството хора са готови да приемат и да се адаптират към нея. Програмата има за цел да гарантира, че обичаят и традицията не се използват за оправдаване на практики на осакатяване и има за цел овластяване на жените, изложени на риск, чрез подобрен достъп до информация и ресурси.

Извличането на поуки от програми, насочени към уязвими групи и към насилието, основано на пола, предполага, че:

- ▶ Ангажираността на общността изисква дългосрочни инвестиции и цялостен образователен пакет, включително формално обучение за доставчиците на здравни грижи в комбинация с редовно надграждане;
- ▶ Важно е интервенциите да са създадени, планирани и адаптирани към местната среда и да не са планирани или изпълнявани по дискриминационен начин, който рискува допълнително да отчужди малцинствените общности;

- ▶ Интервенциите се нуждаят от ефективен процес на мониториране, който документира всеки етап от процеса. Оценката на крайните продукти и резултатите следва да бъде изготвена така, че да сравнява ситуацията преди и след приложението и да позволява достатъчно време за изпълнение, което може да варира значително в зависимост от типа общност и контекст;
- ▶ Мрежите на НПО осигуряват важни точки за контакт и подкрепа, а следва да бъдат създадени и национални центрове за координиране на превенцията и други мерки, като например фокусни точки за насърчаване на осведомеността и дискусиите в училищата, общностите и образователните програми.

Въвличане на мъжете и момчетата

Тъй като много от формите на насилие над жени, обхванати от конвенция, се извършват предимно от мъже, интервенциите за предотвратяване на насилието над жени, основано на пола, трябва активно да ангажират мъжете, съвместно с жените, като участници и агенти за промяна. Да се работи с мъжете за справяне с насилието, основано на пола, е значимо, за да се промени поведението, да се получи помощ от мъжете за укрепване на общностните институции, които могат да се справят с насилието, основано на пола, и да се включат мъжете в насърчаването на равенството и лидерството от страна на жените.³⁸

Трансформиране на неравните властови отношения между мъжете и жените

Данните сочат, че програмите, които таргетират мъже и момчета, са ефективни в справянето с насилието, основано на пола, когато се фокусират върху трансформирането на неравните властови отношения между мъже и жени. Заради огромното влияние, което мъжете имат върху всяка друга сфера на превенция, програмите са ефективни, когато мъжете поемат отговорност за извършването от мъже насилие над жени и когато се привлекат да участват като част от решението, не като част от проблема. Обучаването на мъжете как да се намесят, за да повлияят поведението на други мъже, може да формира ненасилието като ценност.³⁹

38. Irish Joint Consortium on Gender Based Violence, *Learning Brief No. 3: Engaging men to end gender based violence*, available at www.gbv.ie/wp-content/uploads/2010/01/Brief-3-Engaging-Men-final.pdf. See also Council of Europe publications on the role of men, available at: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/documentation_studies_publications_en.asp

39. Berkowitz A. (2004), *Working with men to prevent violence against women: an overview (part one)*, Applied Research Forum, National Online Resource Centre on Violence Against Women, available at www.vawnet.org/sexual-violence/print-document.php?doc_id=413&find_type=web_desc_AR.

Участието на мъжете и момчетата в превенцията на насилието над жени, основано на пола, може да приеме много форми, включително като модели за подражание, агенти на промяната и застъпници за равенство между жените и мъжете и за взаимно уважение⁴⁰. Като говорят открито срещу насилието, ангажират други мъже в дейности за насърчаване на половото равенство и действат като модели за подражание чрез активно поемане на обгрижваща роля и семейни отговорности, мъжете имат важен принос за предотвратяването на насилието, основано на пола, над жени.

Мъжете могат да действат като влиятелни агенти на промяната на различни нива, например като:

- ▶ съпрузи, бащи, братя, чичовци, синове, насърчаващи по-равнопоставени отношения в дома;
- ▶ обучители на връстници, където "мъжете говорят с мъже", и отправят предизвикателство спрямо толерирането на насилието, основано на пола;
- ▶ поддръжници на жените;
- ▶ отговорни държавни служители;
- ▶ религиозни водачи с влияние в общността;
- ▶ лидери в общността⁴¹.

Примери за мерки, които работят за активно ангажиране на мъжете по въпросите на насилието, основано на пола, включват инициативи за образование и обучение на мъже в държавните институции и други организирани групи, например провеждане на тренинги за промяна на нагласите към домашно насилие сред полицейските служители и интегриране на репродуктивното здраве и въпросите, свързани с пола, във военната учебна програма (вж. турския пример по-долу), както и кампании, които използват положителни мъжки (и женски) ролеви модели, за да се противопоставят на насилието над жени.

40. Scambor E., Wojnicka K. and Bergmann N. (eds) (2013), *The role of men in gender equality – European strategies and insights*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at http://ec.europa.eu/justice/events/role-of-men/index_en.htm.

41. Irish Joint Consortium on Gender Based Violence, op. cit. (note 38)

Турция

■ Интегриране на репродуктивното здраве и половете въпроси в учебната програма на военните, 2002 – до момента⁴²

Интервенция: През 2002 г. Фондът на ООН за населението (UNFPA) обедини усилия с турското Министерство на здравеопазването и турските въоръжени сили, за да образова всички млади мъже войници за сексуалното и репродуктивно здраве. Подготвените материали за обучението и джобен наръчник за войници включваха специален модул за равенство между половете и превенция на насилието над жени.

Резултати: До 2009 г. три милиона мъже са преминали обучението и проектът бе направен постоянен с указ на въоръжените сили. Много от войниците споделиха, че обучението е имало дълбок ефект върху тях и е променило техните вярвания за правото на жената да прави собствен избор и да живее без насилие. Тренингът също имаше ефекта да подтикне самите обучители да подложат на анализ собствените си идеи за равенство между половете.

Ограничения: Програмата срещна съпротива от някои войници и бе изправена пред трудности с постигането на подкрепа от военните лидери на всички нива. Липсваха и познания сред обучителите по темите за половото равенство и за насилието, основано на пола, тъй като повечето бяха медицински специалисти, които не са преминали формално обучение по тези въпроси.

Извлечени поуки: Необходимо е дългосрочно обучение, което може да бъде постигнато чрез обвързващи ангажименти. Използването на творчески, приобщаващи и интерактивните методи на обучение работят за ангажиране на мъжете на това ниво. Обучението не трябва да бъде еднократно събитие, а да се повтаря, за да се гарантират, че ефективно предава желаните послания.

Как работи подходът за предотвратяване на насилието: На нивото на общността, таргетирането по този начин на млади мъже се опитва да трансформира половете стереотипи чрез образование и тренинги, като се работи и за да се премахне подкрепата сред мъжете на насилието над жени. Този подход дава възможност да се оборят митовете за насилието над жени, не само сред младите войници в широк мащаб, но и да се промени "културата" в рамките на традиционни мъжки организации като военните, където често съществуват ригидни концепции за мъжествеността.

42. UNFPA (2009), *Partnering with men to end gender-based violence: Practices that work from Eastern Europe and Central Asia*, United Nations Population Fund, New York, available at www.unfpa.org/public/home/publications/pid/4412.

Преодоляване на съпротивите

Мерките за превенция, които ангажират мъжете и момчетата, трябва да преодолеят потенциалната съпротива, за да бъдат ефективни. Опитът показва, че въпреки че няма една най-ефективна входна точка за ангажиране на мъжете като партньори, има няколко фактора, които увеличават ефективността на интервенциите. За да се преодолее бариерата на съпротивата от страна на мъжете – често основана на страх, негативни културни нагласи и норми или убеждения, че насилието над жени е женски проблем – мерките, насочени към начина, по който мъжете мислят и се държат, трябва да направят превенцията на насилието над жени, въпрос от значение за мъжете. Това може да стане чрез стратегическо откриване на тренингови и образователни сесии по начини, които предизвикват интереса на мъжете и засягат темата за насилието, основано на пола, в края, след като са спечелили доверие и са насърчили комуникацията с учителите, както и чрез насърчаване на мъжете да предприемат действия срещу насилието над жени, като се направят тези мерки възможно най-лесни и ясни. Това може да се постигне и чрез създаване на среда за обмен между връстници, особено млади мъже, в която те се чувстват сигурни да споделят и да откриват позитивни начини да утвърждават своята мъжественост (както е показано в примера от западните Балкани).

Западни Балкани: Босна и Херцеговина, Хърватия (до 2023), Сърбия, Косово⁴³ и Албания (от 2013)

■ Инициативата Млади мъже (ИММ) – Момчета и мъже като съюзници в превенцията на насилието на Западните Балкани, Фаза I (2007-2023) и Фаза II (2023-2016)⁴⁴

Интервенция: ИММ е първото систематично усилие в региона да се работи с млади мъже и да се подложат на преосмисляне идеите за мъжественост, които насърчават вредно поведение, включително насилие над жени и над връстници. Макар проектът да бе разработен от Care International, местни младежки организации получиха ролите на основни двигатели на промяната⁴⁵.

43. All references to Kosovo, whether the territory, institutions or population, in this text shall be understood in full compliance with United Nation's Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo.

44. Care International (2012), *The Young Men Initiative – A case study: Engaging young men in the Western Balkans in gender equality and violence prevention*. Banja Luka, Bosnia and Herzegovina: Care International, available at: <http://youngmeninitiative.net>

Изследванията върху мъжествеността и насилието показаха, че идеалът на младите мъже за мъжественост включва физическа сила, сексуалност, кураж, силна воля и способност да защитаваш своята чест и тази на семейството ти⁴⁶. Наред с нагласи, които могат да подкрепят насилието в личните отношения, особено ако поведението на жените се възприема, че „накърнява честта“ на мъжете, изследването по проекта ИММ показа и високи нива на хомофобия в региона. За да се предизвикат тези разбирания ИММ се реализира посредством кампании за социален маркетинг, наречени „Бъди мъж“, и провеждани в училище уоркшопи с млади мъже, при които се прилага обща програма – наръчника М (от mladići, което значи „млад мъж“). Той е адаптиран от наръчник, разработен в Латинска Америка и Карибите⁴⁷.

Резултати: Още в пилотната си фаза (2007-2010 г.) инициативата достигна до 4 000 млади мъже на възраст между 14 в 18 години в училищна среда. Проучване за оценка на въздействието от Международния център за изследване на жените установи, че участието в семинарите положително е повлияло на мъжете да възприемат повече нагласи на равенство между половете във връзка с насилието. Отзивите също предполагат промени в индивидуалното поведение в някои случаи. Инициативата доведе и до това някои млади мъже да доброволстват в местни младежки организации и да създаде възможности за преодоляване на етническите разделения в регион, възстановяващ се от въоръжен конфликт, отчасти воден на етнически признак. Освен това "националните и местните власти признаха YMI като успешна методология и примерен модел на сътрудничество между гражданското общество и правителството". Полагат се усилия за разширяване на инициативата в сътрудничество с министерствата

45. The initiative involved numerous youth-focused organisations in the region: Status M (Zagreb), Centre for Healthy Lifestyles E8 (Belgrade), Association for Sexual and Reproductive Health XY (Sarajevo), Perpetuum Mobile (Banja Luka), Altruist (Mostar), Peer Educators Network (Pristina), Youth Educational Club (North Mitrovica), Smart Kolektiv (Belgrade), and Counselling Line for Women and Girls and Counselling Line for Men and Boys (Tirana).

46. Eckman et al. (2007), *Exploring dimensions of masculinity and violence*. ICRW and Care International, available at: www.care.org/sites/default/files/documents/Exploring-Dimensions-of-Masculinity-and-Violence.pdf

47. The extensive M manual contains over 40 activities for young men to explore a wide range of issues from a gender perspective, including sexual and reproductive health, communication and negotiation, drug and alcohol use, anger management and violence prevention. It is available at: <http://youngmeninitiative.net/en/?page=35> The Programme H manual has been developed by the organisation Promundo, which has offices in Brazil, Portugal and the United States, and be accessed at: www.promundo.org.br/en/publications-for-youth.

на образованието и на младежта и спорта⁴⁸. Един от координаторите на ИММ стана член на Мрежата за мъже лидери на Генералния секретар на ООН⁴⁹.

Извлечени поуки: Методологиите трябва да бъдат адаптирани за справяне с хомофобските нагласи, тъй като първоначалната учебна програма не доведе до промени. От гледна точка на ефективността на интервенцията, успехът зависи от предвиждане на достатъчно време за изграждане на капацитет на местните младежки организации, на гъвкавост при прилагане на стандартната учебна програма, на използване на съществуващи и изпробвани ресурси, както и на интегрирането на стратегии за социален маркетинг за да се асоциира призива „Бъди мъж“ с нещо „готино“, с което младите мъже биха искали да се идентифицират.

Как работи подходът за предотвратяване на насилието: На нивото на индивида и общността таргетирането на младите мъже по този начин се опитва да трансформира техните представи за мъжествеността и за насилието, като провокира критична и лична рефлексия върху темите за пола, мъжествеността и здраве, със силен акцент върху превенцията на насилието. Този подход е бил наречен „полово осъзната практика“. Той има за цел да наруши пътищата на извършване на насилие над жени и над връстници, което се корени в одобрението на насилието като начин да утвърдиш себе си като „истински мъж“, който знае как да защити честта си, в травмата (включително понякога военната травма), в социализацията, когато е ориентирана към власт и контрол, в някои случаи и в преживяв тормоз. В същото време техниката стимулира младите мъже да предизвикат социалните структури на неравнопоставеност.

Ключов принцип на работата с мъже и момчета е гарантиране на централно място на безопасността на жените и техните права в рамките на всяка една програма. Следователно програмите трябва да се развиват в сътрудничество с женски организации, за да не се превърнат в доминирани от мъже.⁵⁰

48. Care (2012), op. cit. p. 27. (note 43).

49. <http://endviolence.un.org/SasaOstojic.shtml>.

50. DFID (2012), *Guidance Note 2: A practical guide on community programming on violence against women and girls*, Chase Guidance Note Series, Department for International Development, UK, available at www.gov.uk/government/publications/how-to-note-violence-against-women-and-girls-chase-guidance-note-series.

Овластяване на жени

Завършвайки списъка от общи превенционни мерки, член 12, параграф 6 на Истанбулската конвенция предвижда промотирането на специални програми и дейности за овластяване на жените. Това се отнася до овластяване във всички житейски сфери, включително политическо и икономическо.

Централност на овластяването на жените за превенция на насилието над жени

Овластяването на жените е от фундаментално значение за постигане на промяна в посока равенство между половете. Жените все още печелят по-малко от мъжете⁵¹; представляват само 16,6% (или един на всеки шест) от членовете на управителните съвети на най-големите публични дружества в Европа ⁵² и държат едва 27% от местата в националните парламенти на 34 европейски държави⁵³.

На обществено и институционално ниво законодателството и политиките трябва да насърчават участието на жените във формалното образование, пазара на труда и политическата сфера. Политиките и плановете за действие, насочени към заличаване на неравенството между половете, трябва да се прилагат във всички сектори. Като водещ принцип, всички превантивни интервенции за промяна на съществуващата идея за малоценност на жените и устойчивите стереотипи, нагласи и социални норми, които могат да доведат до приемане на насилието, основано на пола, трябва да поставят правата и овластяването на жените в основата си.

Политическото и икономическото овластяване на жените са основополагащи, за да имат те възможността да утвърдят своята самостоятелност, което пък ще намали тяхната уязвимост към насилие като цяло. Овластяването на жените чрез участие във вземането на решения на всички нива или чрез активизъм като част от социални движения, които да трансформират контекста на тези решения, се приема за ефективната дългосрочна стратегия за превенция на насилието над жени. Изследванията сочат, че когато половото равенство се засилва, разпространението на насилието над жени отслабва.

51. Eurostat (2013), *Gender pay gap statistics* (data from March 2013), available at http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics.

52. European Commission (2013), *Women and men in leadership positions in the European Union, 2013*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, available at http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_balance_decision_making/131011_women_men_leadership_en.pdf.

53. Women and men in decision making – Database established by the European Commission (Politics/National parliaments) available at http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-decision-making/database/politics/national-parliaments/index_en.htm.

Как овластяването на жените работи за превенция на насилието над жени

Участието на жените е от съществено значение за трансформиране на контекста, който благоприятства насилието на обществено, институционално, междуличностно и индивидуално ниво. По-високите нива на участие на жените във вземането на решения могат да допринесат за положителни промени в законодателството, политиките, услугите, институциите и с течение на времето в социалните норми, като по този начин доведат до трансформация на обществено равнище. На институционално равнище участието на жените може да доведе до политики, програми и закони, които са доста различни от тези, които биха се появили без такова участие. По-специално, женското участие увеличава значимостта на въпроси, които са по-важни за живота на жените, като например насилието над жени⁵⁵. Изследванията показват, че съществуването на силни и автономни женски организации оказва значително въздействие върху въвеждането на трансформативна промяна в политиките в областта на насилието над жени по света⁵⁶.

Стратегията на Съвета на Европа 2014-2017 призовава към подход към постигане на полово равенство, който включва:

- ▶ Специфични политики и действия, включително позитивни действия, когато това е подходящо, в критични за напредъка на жените сфери, както и промотиране, мониториране и координиране на тези политики.
- ▶ Оценка на процеса на интегриране на подход, насочен към равенство между половете, в политиките и програмите⁵⁷.

Специфични мерки за насърчаване на овластяването на жените се препоръчват от редица инструменти на Съвета на Европа, по-специално CM/Rec(2007)17 "относно стандартите и механизмите за

54. Walby, S. (2009). *Globalization and inequalities: Complexity and contested modernities*. Sage; UN Women (2012) Handbook for national action plans on violence against women, New York, available at: www.unwomen.org/ru/digital-library/publications/2012/7/handbook-for-national-action-plans-on-violence-against-women.

55. World Development Report 2012: *Gender equality and development* (September 2011), The World Bank, Washington, DC. See especially Ch. 4: Promoting women's agency, pp. 150-90.

56. Htun M. and Weldon S.L. (2012), "The civic origins of progressive policy change: combat-ing violence against women in global perspective, 1975-2005", *American Political Science Review* vol. 106, issue 03, pp. 548-69.

57. The Council of Europe Gender Equality Strategy 2014-2017 was approved by the Committee of Ministers on 6 November 2013. It is available at www.coe.int/equality.

равенство между половете", който припомня значението на приемането на методологии за изпълнение на стратегията за интегриране на принципа на равенство между половете, включително бюджетирание, съобразено с равенството между половете, анализ на пола и оценка на въздействието върху равенството между половете. Освен това Препоръка Rec(2003) "относно балансираното участие на жените и мъжете в процеса на вземане на политически и обществени решения" предоставя ясни насоки как да се постигне това и призовава държавите членки да гарантират, че представителството както на жените, така и на мъжете в политическия или обществения живот не пада под 40 %. И накрая, Препоръка Rec(2002)5 "относно защитата на жените от насилие", предшественик на Истанбулската конвенция, определя важни мерки за предотвратяване на насилието над жени чрез тяхното овластяване.

Мерките, които могат да работят за овластяване на жените, включват:

- ▶ Разработване на законодателство и политики, насочени към по-големите социално-икономически неравенства и по този начин да се подобри положението на жените в обществото (залагане на равенството между половете във всички политики), например,
 - социално подпомагане и условия на труд, които да подпомогнат жените да се върнат на пазара на труда;
 - политики, които подобряват отпуска по майчинство, бащинство и родителския отпуск;
 - данъчни кредити за работещи семейства и самотни майки;
 - подобрен достъп до социално подпомагане за жени в икономически неравностойно положение;
 - мерки за защита на работниците на непълно работно време;
 - усилия за подобряване на баланса между семейния и професионалния живот;
- ▶ Насърчаване на работодателите, включително тези в частния сектор, да насърчават участието на жените в работната сила и да възприемат на политики, които отчитат, че насилието е пречка пред трудовата заетост на жените.

Добър пример за работа за икономическо овластяване на жените като начин за предотвратяване на насилието срещу тях е испанската инициатива за повишаване на осведомеността от 2008 г. – "Компании за общество, свободно от насилие, основано на пола" (Empresas por una sociedad libre de violencia de género). Тази инициатива прикани частния сектор да си сътрудничи с правителството в две области: включването на жертвите в пазара на труда и осведомеността на обществеността като цяло⁵⁸. Съгласно испанския Закон за равенството между половете (2007 г.) компаниите в Испания също са задължени да насърчават условията на труд, които предотвратяват сексуалния тормоз и преследването. Компаниите с над 250 служители са задължени да разработят планове за равенство, които включват мерки за предотвратяване на преследването и сексуалния тормоз, но и по-малките компании също се насърчават да го правят. Синдикатите отдавна участват в превенцията и борбата с насилието над жени и домашното насилие в страни като Обединеното кралство и Ирландия.

Ефективен начин за обвързване на политическото овластяване на жените с предотвратяването на насилието над жени в разработването на конкретни платформи, които изразяват интересите на жените и които поставят акцент върху прекратяването на насилието. Заявяването на интересите на жените може да бъде част от женските манифести, които изразяват гласа на жените като избиратели. Манифестите на жените могат да бъдат разработени от граждански организации и местни групи преди големи избори. Един пример за използването на женски манифести идва от Албания, където жените се мобилизираха да формулират искания към всички политически партии преди националните избори през 2009 г. и разработиха националния Манифест на албанските жени, който включваше специфични цели, свързани със защитата на жените от насилие. Жените могат да се обединят и като избрани народни представители и да разработят конкретни женски платформи отвъд партийните линии.

В някои страни женските събрания в националния парламент допринесоха за въвеждането на законодателни предложения за предотвратяване и борба с насилието над жени и за тяхното приемане. Друг пример за женска платформа, която активно лобира за социална промяна, е Конгресът на жените в Полша⁵⁹. Създаден през 2009 г., това е социално движение, което обединява полските жени от всички сфери на живота. То се застъпва за включването на проблемите на жените в политическия дневен ред и постигна редица важни промени в законодателството и политическия живот.

58. Information in English is available at http://sgdatabse.unwomen.org/searchDetail.action?request_locale=en.

59. www.kongreskobiet.pl.

Заклучение

Истанбулската конвенция цели да предотврати всички форми на насилие над жени, включително над момичета, и формулира превенционните мерки като част от цялостен подход, който също така изисква защита на жертвите, наказателно преследване на извършителите и развиването на интегрирани политики. Само чрез въвеждането на цялостен и интегриран набор от политики може да се постигне холистичен отговор на насилието над жени.

С тази цел Истанбулската конвенция предлага подробен списък с мерки, групирани в главата за превенцията (членове 12-17), които са базирани на съвременното знание за това какво работи за превенция на насилието над жени, извлечено от проучванията на неговите причини и последици, както и доказани подходи, изпробвани в страните членки на Съвета на Европа и в други страни. В този смисъл Истанбулската конвенция може да се ползва като шаблон за превенционни интервенции. Тъй като прилагането на заложените в нея мерки може да се разшири към всички форми на насилие, включително това над деца и над стари хора, то държавите членки могат да разширят своите превенционни дейности. Многото практически примери, приведени в тази разработка, сочат, че прилагането на превенционни мерки, макар те да се нуждаят от допълнително оценяване, е полезно за намаляване на насилието над жени и домашното насилие.

Чеклист

Превенционните мерки работят най-добре, когато не се предприемат изолирано, а са интегрирани в по-широк, холистичен отговор спрямо насилието над жени.

Истанбулската конвенция насърчава страните да развият „интегрирани политики“, които обхващат цялата страна, които са цялостни и координирани и включват всички релевантни мерки за превенция или борба с всички форми на насилие. Важно е да се гарантира, че превенцията на насилието над жени и домашното насилие действително е интегрална част от националната политика в областта, независимо дали това е описано в национален план, национална стратегия или в няколко взаимосвързани документи за политики.

Следният чеклист може да помогне да се гарантира, че различните изисквания на Истанбулската конвенция в областта на превенцията са отразени в набор от всеобхватни, интегрирани политики относно насилието над жени и домашното насилие.

- Превантивните мерки адаптирани ли са спрямо всички нива, включително обществено, институционално, общностно и индивидуално ниво, за да се гарантира нарушаването на различните пътища, които могат да доведат до насилие, като се използва екологичен модел като модела на Хагеман-Уайт?
- Превантивните мерки отправят ли предизвикателство спрямо половите стереотипи, например чрез:
 - o преразглеждане и изменение на законодателство, което подсилва, поддържа или по друг начин включва полови стереотипи?
 - o кампании, които са предназначени да оспорят социалните норми, основани на полови стереотипи, да преобърнат нагласите за обвиняване на жертвите и да насърчават положителна промяна в поведението – насочена към всички нива на обществото?
 - o сътрудничество с всички медийни организации за насърчаване на култура на равенство между половете и осведоменост за насилието, основано на пола, и първопричините за него.

- мерки за ранна интервенция чрез образование на децата и младите хора, както във формалната учебна програма, така и чрез неформално обучение на връстници чрез програми за: насърчаване на правата на жените; предотвратяване на образуването на полови стереотипи и нагласи, които могат да допринесат за приемането и толерирането на насилието, основано на пола; подобряване на разбирането на причините за насилието, основано на пола, и какво представляват уважителните и здравословни отношения.
- Предвиждат ли се мерки за включване на мъже и момчета като агенти на промяната, чрез ангажирането им в различни моменти от интервенциите, чрез използването на творчески, приобщаващи и интерактивни методи за включване, и чрез преодоляване на съпротивите, като същевременно се гарантира, че интервенцията е развита в сътрудничество с организации, ориентирани към жените?
- Предвиждат ли се мерки за предоставяне на надеждни, подробни (разбити по различни показатели) данни за равенството между половете и основаното на пола насилие над жени, които се събират за всички, но най-вече за най-уязвимите групи, за да може да се утвърди ефективността на интервенциите?
 - Превантивните мерки увеличават ли лидерството и представителството на жените както в икономическата, така и в политическата сфера, за да се противодейства на ефектите от отрицателни стереотипи и неравенството, свързани с пола, чрез възприемане на двоен подход, т.е. интегриране на равенството между половете в законодателството, политиката и практиката, като в същото време се гарантира, че целенасочената, специализирана подкрепа отговаря на специфичните нужди на жените, включително тези, които са част от уязвими групи?

Ключови ресурси на Съвета на Европа

Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи

Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието срещу жените и домашното насилие (Истанбулска конвенция)

Препоръка Rec(2002)5 на Комитета на министрите до държавите членки относно защитата на жените от насилие⁶⁰

Препоръка Rec(2007)17 на Комитета на министрите до държавите членки относно стандартите и механизмите за равенство между половете⁶¹

Окончателен доклад⁶² за дейността на кампанията на Съвета на Европа "Спрете домашното насилие над жени", 2006-2008

Предизвикване на половите стереотипи

Доклад от Първата конференция на Мрежата за национални Фокусни точки по въпросите на равенството между половете в медиите и образа на жените, 4-5 юли 2013, Амстердам⁶³

Колекция от приноси на държавите членки по ключови предизвикателства и добри практики относно равнопоставеността на половете и медиите на национално ниво, Съвет на Европа, 2014⁶⁴

60. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>

61. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1215219&Site=CM>

62. www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/final_Activity_report.pdf

63. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/2013amsterdam/Report_MediaImageWomen_Amsterdam_en.pdf

64. GEC(2014)8rev, Council of Europe Gender Equality Commission, Compilation of contributions from member states on key challenges and good practices on gender equality and the media at national level, Strasbourg, 13 May 2014.

Препоръка CM/Rec(2007)13 на Комитета на министрите държавите членки относно интегрирането на принципа на равенство между половете в образованието⁶⁵

Посрещане на потребностите на лицата, поставени в уязвима позиция от обстоятелствата

Препоръка Rec(2006)19 на Комитета на министрите до държавите членки относно политиката в подкрепа на позитивното родителство⁶⁶

Препоръка No R (94) 14 на Комитета на министрите до държавите членки относно съгласувани и интегрирани семейни политики⁶⁷

Препоръка No R (90) 2 на Комитета на министрите до държавите членки относно социалните мерки, свързани с насилието в семейството⁶⁸

Насоки от 2011 г. относно здравни грижи, съобразени с интересите на децата⁶⁹

Насоки от 2010 г. относно правосъдие, съобразено с интересите на децата (достъпни на поне 22 езика на държавите членки на Съвета на Европа)⁷⁰

Насоки за интегрирани национални стратегии за закрила на децата от насилие⁷¹

Препоръка CM/Rec(2008)4 на Комитета на министрите до член

Държави относно подсилването на интеграцията на децата на мигрантите и от мигрантски произход⁷²

База данни за политиките и добрите практики за защита на правата на ромите⁷³

65. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1194631&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>

66. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1073507&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>

67. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534811&SecMode=1&DocId=515750&Usage=2>

68. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=569827&SecMode=1&DocId=589942&Usage=2>

69. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1836421&Site=COE>

70. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_EN.pdf

71. www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Recommendation%20CM%20A4%20protection%20of%20children%20_ENG_BD.pdf

72. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1253467&Site=CM>

73. <http://goodpracticeroma.ppa.coe.int/en>

Включване на мъже и момчета

Публикации на Съвета на Европа за ролята на мъжете, включително работа с извършители на домашно насилие⁷⁴

Овластяване на жените

Препоръка Rec(2003)3 на Съвета на Европа до държавите членки относно балансираното участие на жените и мъжете в политическото и обществено вземане на решения⁷⁵

Положителни действия в държавите членки на Съвета на Европа в областта на равенството между жените и мъжете, Окончателен доклад за дейността на Групата специалисти по положителните действия във връзка с равенството между жените и мъжете (EG-S-PA), 2000⁷⁶

Съдебна практика на Европейския съд по правата на човека

Избрани примери от съдебната практика на Европейския съд по правата на човека във връзка с предотвратяването и борбата с насилието над жени и домашното насилие са достъпни на специалния уебсайт на Истанбулската конвенция.⁷⁷

Отделът по печата на Европейския съд по правата на човека редовно издава информационен документ относно насилието над жени.⁷⁸

Забележка: Всички конвенции могат да бъдат достъпни на адрес www.conventions.coe.int. Препоръките могат да бъдат достъпни на уебстраницата на Съвета на Европа (www.coe.int, след това Комитет на министрите/ приети текстове).

74. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/documentation_studies_publications_en.asp

75. [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(2003\)3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(2003)3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383)

76. [www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/women-decisionmaking/EG-S-PA\(2000\)7_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/women-decisionmaking/EG-S-PA(2000)7_en.pdf).

77. www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/caselaw_en.asp

78. www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_ENG.pdf

Библиография

Albarracin D. (2005), *New gender-based violence law has workplace implications*, European Industrial Relations Observatory online

Berkowitz A. (2004), *Working with men to prevent violence against women: an overview (part one)*, Applied Research Forum, National Online Resource Centre on Violence against Women (vawnet.org)

Bodelón E. (2012) *“From domestic violence to gender violence. Changes and characteristics of the approach to gender violence in the justice system of Spain”* In Antal, I., Roth, M. and Creazzo, G. (coord.), *Behind Closed Doors. Domestic Violence and the Justice System*, Cluj University Press, Cluj-Napoca (in Romanian)

Care International (2012), *The young men initiative: engaging young men in the Western Balkans in gender equality and violence prevention: A case study*, Care International, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Cook R. and Cusack S. (2010), *Gender stereotyping: transnational legal perspectives*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia

Council of Europe (2011), *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence and Explanatory report*, Council of Europe Publishing, Strasbourg

Council of Europe (2013a), *Women and journalists first, A challenge to media professionals to realise democracy in practice, quality in journalism and an end to gender stereotyping*, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe (2013b), *Report of the 1st Conference of the Council of Europe Network of National Focal Points on Gender Equality “Media and the image of women”*, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe (2014a), *Council of Europe on Gender Equality Strategy 2014-2017*, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe (2014b), *Analytical study of the results of the 4th round of monitoring the implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states*, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe (2014c), *Raising awareness of violence against women: Article 13 of the Istanbul Convention*, Series: A collection of papers on the Istanbul Convention, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe (2014d), *Compilation of contributions from member states on key challenges and good practices on gender equality and the media at national level*, Council of Europe, Strasbourg

Council of Europe and Amnesty International (2014), *The Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence as a Tool to End Female Genital Mutilation*, Council of Europe, Strasbourg

DFID (2012), *Guidance note 2: A practical guide on community programming on violence against women and girls*, CHASE Guidance Note Series, Department for International Development, UK

Eckman et al. (2007), *Exploring Dimensions of Masculinity and Violence*, ICRW and CARE International, online publication

EIGE (2012), *The study to identify and map existing data and resources on sexual violence against women in the EU*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

EIGE (2013), *Study on "Collection of methods, tools and good practices in the field of domestic violence (area D of Beijing Platform for Action)" – Awareness-raising*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

EIGE (2013a), *Study on "Collection of methods, tools and good practices in the field of domestic violence (area D of Beijing Platform for Action)" – Training*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

End Violence Against Women (2011), *A Different World is Possible: A Call for Long-Term and Targeted Action to Prevent Violence against Women and Girls*, End Violence against Women Coalition, London

European Commission (2010), *Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardize national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Hagemann-White C. et al. (2010), "Factors at play in the perpetration of violence against women, violence against children and sexual orientation violence – A multi-level interactive model", in European Commission, *Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardize national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Heise L. (1998), "Violence against women: an integrated, ecological framework", *Violence Against Women* 1998 vol. 4 No. 3, p. 262-290.

Heise L. (2011), *What works to prevent partner violence? An evidence overview*, STRIVE Research Consortium, London School of Hygiene and Tropical Medicine, London

Htun M. and Weldon S.L. (2012), "The civic origins of progressive policy change: combating violence against women in global perspective, 1975–2005", *American Political Science Review* vol. 106, issue 03, pp. 548-569

Johansen E. et al. (2013), "What works and what does not: A discussion of popular approaches for the abandonment of female genital mutilation", *Obstetrics and Gynecology International*, Volume 2013 (2013)

Kelly L. and Lovett J. (2012), *Exchange of good practices on gender equality: awareness-raising activities to fight violence against women and girls*, Discussion paper – United Kingdom, 7-8 February 2012, UK, European Commission (Justice)

Sandell, K (2013), *Swedish measures to combat men's violence against women*, Comments paper presented at the Exchange of good practices on gender equality – Measures to fight violence against women, Madrid, 16-17 April 2013, European Commission (Justice)

Scambor E., Wojnicka K. and Bergmann N. (eds) (2013), *The role of men in gender equality – European strategies and insights*, Publications Office of the European Union, Luxembourg

Stanley N. et al. (2009), *Men's talk: research to inform Hull's social marketing initiative on domestic violence*, School of Social Work, University of Central Lancashire

UNFPA (2009), *Partnering with men to end gender-based violence: Practices that work from Eastern Europe and Central Asia*, United Nations Population Fund, New York

UN Women (2012), *Handbook for national action plans on violence against women*, New York

Walby, S. (2009), *Globalization and inequalities: Complexity and contested modernities*, Sage

World Health Organization/London School of Hygiene and Tropical Medicine (2010), *Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence*, WHO, Geneva

World Bank (2011), *World Development Report 2012: Gender Equality and Development* (2011), Washington, DC

Zero Tolerance (2010), *Briefing: primary prevention*, online publication

Член 12 — Общи задължения

1. Страните предприемат необходимите мерки за насърчаване на промени в социалните и културни модели на поведение на жените и мъжете с цел изкореняване на предразсъдъци, обичаи, традиции и всякакви други практики, основани на идеята за малоценност на жените или на стереотипни роли за жените и мъжете.

2. Страните предприемат необходимите законодателни и други мерки за предотвратяване на всички обхванати от настоящата Конвенция форми на насилие от страна на физически или юридически лица.

3. Всички мерки, предприети в съответствие с настоящата глава, следва да отчитат и разглеждат специалните нужди на лица, изпаднали в положение на уязвимост поради определени обстоятелства, и да поставят в основата си човешките права на всички жертви.

4. Страните предприемат необходимите мерки за насърчаване на всички членове на обществото, по-специално на мъжете и момчетата, активно да допринасят за предотвратяване на всички форми на насилие, обхванати от настоящата Конвенция.

5. Страните гарантират, че позоваванията на култура, обичаи, религия, традиция или така наречената „чест“ няма да бъдат приемани като основания за актовете на насилие, обхванати от настоящата Конвенция.

6. Страните предприемат необходимите мерки за подкрепа на програми и дейности за овластяване на жените.

Съветът на Европа е водещата организация за правата на човека на континента. Тя се състои от 47 държави членки, 28 от които са членки на Европейския съюз. Всички държави членки на Съвета на Европа са подписали Европейската конвенция за правата на човека, договор, предназначен да защитава правата на човека, демокрацията и върховенството на закона. Европейският съд по правата на човека следи за изпълнението на Конвенцията в държавите-членки.

www.coe.int

**animus
association
foundation**

*Този документ е преведен от фондация
"Асоциация Анимус" с финансовата подкрепа на
Съвета на Европа*

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE